

УДК 347.965

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.03.70>

ДЕЯКІ АСПЕКТИ НАДАННЯ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ ПРОФЕСІЙНИМ СПОРТСМЕНАМ

Заборовський В.В.,

професор, доктор юридичних наук,
професор кафедри цивільного права та процесу
Ужгородського національного університету
orcid.org/0000-0002-5845-7535

Берч В.В.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного права та порівняльного правознавства
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
<https://orcid.org/0000-0002-3837-4724>

Заборовський В.В., Берч В.В. Деякі аспекти надання правничої допомоги професійним спортсменам.

У даній статті розкриваються особливості здійснення адвокатської діяльності, коли клієнтами адвоката є професійні спортсмени. Досліджуються загальні риси професійного спорту, а також аналізуються основні джерела нормативного регулювання у даній сфері.

В рамках даної статті акцентується увага на з'ясуванні специфіки професійної діяльності адвоката у сфері спорту, зокрема, через призму виділення можливих видів такої діяльності. Робиться висновок, що в багатьох випадках така діяльність не обмежується наданням правової допомоги професійним спортсменам, тобто адвокат повинен діяти не тільки як юрист, але і як агент професійного спортсмена, представляючи його юридичні, фінансові та інші інтереси. Тож аргументується необхідність володіння адвокатом не тільки навиками своєї професійної діяльності, але й потреба в здобутті кваліфікації в багатьох галузях права, враховуючи специфіку діяльності професійних спортсменів, а в ряді випадків – оволодіти й навиками спортивних агентів.

Звертається увага на те, що належне надання допомоги своїм клієнтам – професійним спортсменам, в багатьох випадках потребує співпраці адвоката з експертами в інших галузях (бухгалтерами, фінансовими аналітиками та страховими агентами), або ж розширення своєї практики і на сфері надання таких послуг, задля надання кваліфікованої допомоги на всіх етапах кар'єри професійного спортсмена.

Для досягнення поставленої мети та обумовлених завдань, автором були застосовані характерні для правової науки методи, а саме дослідження проводилося із застосуванням насамперед діалектичного методу пізнання правової дійсності, а також порівняльно-правового та системно-структурного методів.

Ключові слова: адвокат; професійні спортсмени; адвокатська діяльність; професійна правнича допомога; спортивний адвокат; види адвокатської діяльності; спортивне право; професійний спорт.

Zaborovskyy V.V., Berch V.V. Some aspects of providing legal assistance to professional athletes.

This article reveals the specifics of advocacy when the lawyer's clients are professional athletes. The general features of professional sports are studied, as well as the main sources of regulatory regulation in this field are analyzed.

Within the framework of this article, attention is focused on clarifying the specifics of a lawyer's professional activity in the field of sports, in particular, through the prism of highlighting possible types of such activity. It is concluded that in many cases such activity is not limited to providing legal assistance to professional athletes, that is, a lawyer must act not only as a lawyer, but also as an agent of a professional athlete, representing his legal, financial and other interests. Therefore, the need for a lawyer to possess not only the skills of his professional activity, but also the need to acquire qualifications in many areas of law, taking into account the specifics of the activities of professional athletes, and in some cases to master the skills of sports agents, is argued.

It is concluded that the proper provision of assistance to one's clients - professional athletes, in many cases requires the cooperation of a lawyer with experts in other fields (accountants, financial analysts, and insurance agents), or the expansion of one's practice to the areas of providing such services, in order to provide qualified assistance at all stages of a professional athlete's career.

In order to achieve the set goal and stipulated tasks, the author used the methods characteristic of

legal science, and the research itself was conducted using primarily the dialectical method of learning legal reality, as well as comparative legal and systemic structural methods.

Key words: lawyer; professional athletes; advocacy; professional legal assistance; sports lawyer; types of advocacy; sports law; professional sports.

Актуальність теми. Досліджуючи сутність і інституту адвокатури в цілому [1; 2; 3], і професійної діяльності адвоката [4; 5; 6; 7] зокрема, ми неодноразово звертали увагу на їх роль у формуванні правової держави та становленні громадянського суспільства в Україні. Не менш важливе значення у формуванні громадянського суспільства відіграє і розвиток такого соціального явища як спорт, зокрема, такого його різновиду як професійний. Суспільство і професійний спорт перебувають у тісних взаємовідносинах одним з одним, вплив кожного з них може бути як позитивним, так і негативним. Соціально-економічно розвинута країна сприяє розвитку професійного спорту, тоді як здобутки професійних спортсменів, насамперед на міжнародній арені, підвищують імідж такої країни. На жаль, можливий і негативний вплив, наприклад, професійного спорту особливо на молодь, або ж відсутність належного нормативно-правового регулювання професійного спорту (особливо, що стосується статусу професійного спортсмена), не сприяє його популяризації в тій чи іншій країні. Актуальність теми даного дослідження проявляється також в тому, що в українській юридичній літературі є обмеженими наукові дослідження особливостей діяльності адвоката щодо відстоювання інтересів професійних спортсменів.

Аналіз наукових публікацій. Специфіка професійної діяльності адвоката у сфері спорту, зокрема, щодо надання правничої допомоги професійним спортсменам була предметом наукового дослідження багатьох вчених. Серед науковців, які досліджували окремі аспекти даної проблематики доцільно виокремити праці Г. Будкевича, С. Гавришко, Р. Гарбаріно, Г.О. Гарро, О. Кампі, Н. Карілло, О.О. Кушнір, М. Нейман, М. Міттен, А. Роден та інших.

Метою даної статті є розкриття особливостей здійснення адвокатської діяльності, коли клієнтами адвоката є професійні спортсмени, а також з'ясування практичних проблем щодо надання їм правничої допомоги на професійній основі. Основними **завданнями** автор ставить перед собою: розкрити загальні риси професійного спорту, а також проаналізувати основні джерела нормативного регулювання у даній сфері; з'ясувати специфіку професійної діяльності адвоката у сфері спорту, зокрема, через призму виділення можливих видів такої діяльності; розкрити деякі

практичні проблеми щодо надання правничої допомоги професійним спортсменам.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж проаналізувати специфіку професійної діяльності адвоката щодо представництва інтересів своїх клієнтів, які є професійними спортсменами, вважаємо за необхідне розкрити загальні риси професійного спорту. В даному випадку, ми поділяємо позиції тих науковців, які сприймають сучасний професійний спорт як дзеркало суспільства, виходячи з того, що він є потужним соціальним явищем, а бурхливий його розвиток починаючи з ХХ століття, свідчить про виконання ним важливих соціальних функцій у сучасному суспільстві (морально-етичні цінності професійного спорту пропагують здоровий дух конкуренції, можливість досягти благополуччя своїми силами, цілеспрямованістю, працелюбством та наполегливістю тощо) [8, с. 166].

Щодо нормативного регулювання діяльності у професійному спорті, то насамперед слід зазначити, що ст. 49 Конституції України закріплює норму, за якою держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту. В свою чергу п. 13 Указу Президента «Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту» [9] передбачає, що держава створює умови для дальшого розвитку професійного спорту на комерційних засадах, а на законодавчому рівні регулюються економічні та трудові відносини у професійному спорті, розробляються заходи щодо захисту інтересів спортсменів-професіоналів. Щодо профільного Закону України «Про фізичну культуру і спорт» [10], то ст. 38 передбачено, професійний спорт являє собою комерційний напрям діяльності у спорті, пов'язаний з підготовкою та проведенням видовищних спортивних змагань та заходів на високому організаційному рівні з метою отримання прибутку. Цією ж статтею передбачається що діяльність у професійному спорті спортсменів регламентується окрім нормативно-правових актів, також і статутними та регламентними документами відповідних суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, а також міжнародних спортивних організацій. Серед законодавчих нормативних актів у даній сфері можна виділити ще Закон України «Про антидопінгову діяльність у спорті» [11]. На значну кількість, зокрема, міжнародних актів у даній сфері звертають увагу у своїй науковій праці Г.О. Гаро та О.О. Кушнір [12].

В той же час, ми поділяємо позицію тих науковців, які зазначають, що на сьогоднішній день в Україні не забезпечено сталу нормативно-правову базу у сфері професійного спорту, і державою не створено належних умов для професійної діяльності та захисту конституційних прав спортсменів (внаслідок чого українські спортсмени з високим рівнем спортивної майстерності часто реалізують себе в інших країнах), що вказує на необхід-

ність прийняття закону «Про професійний спорт», який би нормативно закріплював суб'єктивні права, юридичні обов'язки професійного спортсмена та гарантій їх дотримання [13, с. 84].

Хоча професійний спорт і являє собою заняття спортом, який спортсмени обирають як основну свою діяльність, що спрямований насамперед на досягнення високих результатів на найбільших спортивних змаганнях, в той же час слушною є думка тих науковців, згідно з якою в основному в професійний спорт люди йдуть не лише заради слави, чемпіонських титулів, але і дорогих контрактів (оскільки професійний спорт являє собою одну з найбільш затребуваних, видовищних та культурна подія, тому він політизується, театралізується та комерціалізується) [8, с. 165]. Відмітна ознака професійного спорту, як зазначають О. Кампі, Г. Будкевич та С. Гавришко, його комерційний характер, а отже, його основною метою є отримання прибутку, оскільки відомо, що професійний спорт приносить чималі прибутки, що здобуваються насамперед завдяки високому інтересу до нього з боку глядачів, що викликаний участю в спортивних заходах кваліфікованих спортсменів, які здатні демонструвати найвищі спортивні досягнення [14, с. 118].

З одного боку, позитивним є високий рівень оплати діяльності професійних спортсменів, а з іншого – залучення до професійного спорту бізнесменів та політиків, в тому числі й щодо керівництва не тільки спортивними клубами, але й асоціаціями (федераціями) в багатьох видах спорту (в тому числі й використання спортсменів в рекламних та політичних кампаніях), не тільки свідчить про послаблення державного регулювання даної сфери, але й про неодноразові випадки порушення прав професійних спортсменів. Це є однією з причин звернення професійних спортсменів за допомогою до юристів, насамперед адвокатів.

Такий стан речей має і зворотній процес, оскільки спорт, особливо професійний перетворився на багатомільярдну індустрію, кількість юристів (адвокатів), які спеціалізуються на спортивному праві, різко зросла (це підвищення можна пояснити високим статусом спорту та величезними зарплатами професійних спортсменів) [15].

На сьогодні адвокати (юристи), які надають допомогу насамперед професійним спортсменам (спортивний адвокат), як зазначає А. Роден є одними із найбільш спеціалізованих у США, вони допомагають у кожному аспекті кар'єри професійного спортсмена, починаючи від першого початку зайняття професійним спортом, переговорів щодо контракту, судових процесів і маркетингу [16]. Особливістю професійної діяльності адвоката у сфері спорту є те, що він повинен діяти і як юрист, і як агент спортсмена, представляючи його юридичні та фінансові інтереси. Такий адвокат повинен усвідомлювати, що бути професій-

ним спортсменом – це не тільки розваги та ігри, але й виконання низки обов'язків. Тож спортивний адвокат повинен забезпечувати та тлумачити трудові договори (контракти), а також вести переговори щодо зарплат, бонусів і компенсацій, вирішувати контрактні та трудові спори, вести переговори про спонсорські угоди та захищати клієнтів у суді від кримінальних звинувачень, а також судових позовів, порушених проти них за порушення контракту, неспортивну поведінку, домагання тощо [17].

В даному випадку необхідно звернути увагу на те, що хоча серед професійних спортсменів ще і залишається доволі поширеним самопредставництво своїх інтересів, все ж, по-перше, за останні кілька десятиліть спортивний агент стає все більш важливою фігурою в переговорах про контракти для професійних спортсменів, і по-друге, хоча агенти можуть мати різний досвід, адвокати, складають понад 50% усіх агентів, які представляють інтереси професійних спортсменів [18]. Це було пов'язано також із тим, що спортивні агенти, які за своїм фахом не є юристами, в багатьох випадках показували себе з неетичного боку, займалися агресивною практикою «раннього підписання» спортсменів, здійснювали фінансові зловживання, задокументовані випадки яких неодноразово мали місце, зокрема, в США [19].

Слід врахувати, що в багатьох випадках професійна діяльність адвоката в сфері спорту не обмежується наданням правової допомоги професійним спортсменам, а може полягати, як зазначає М. Міттен в представництві інтересів таких клієнтів як гравці-аматори, тренери, арбітри, професійні асоціації, органи управління в галузі спорту, власники та оператори спортивних споруд, виробники спортивного обладнання та медичних препаратів, компаній, як надають спонсорську підтримку як спортивних змагань, так і спортсменів тощо [20].

Навіть і це не обмежує сферу діяльності спортивного адвоката. Так, спортивні юристи (адвокати) зазвичай проводять свою кар'єру, виконуючи такі завдання:

- надання юридичних консультацій клієнтам;
- подвійне представництво в якості спортивного агента;
- укладання та обговорення контрактів гравців і команд;
- допомога клієнтам щодо реалізації права на трансляцію, торговельну марку;
- представництво клієнтів у цивільних або кримінальних судових справах;
- вирішення трудових спорів; укладання спонсорських угод;
- створення суб'єктів господарювання, наприклад благодійних організацій;
- спілкується із ЗМІ від імені клієнтів;

- оформлення страхових випадків, в разі отримання травми;
- вирішення інших юридичні питання по мірі їх виникнення [21].

Хоча діяльність адвоката у сфері спорту може і характеризуватися своїм різноманіття, все ж в багатьох випадках вона обмежується допомогою в укладенні контрактів, зокрема, між професійним спортсменом та його майбутнім клубом, сутність та зміст якого буде предметом наших наступних наукових досліджень. Крім цього потрібно звернути увагу на те, що адвокат у сфері спорту повинен володіти не тільки навиками своєї професійної діяльності, але й мати належну кваліфікацію в багатьох галузях права, враховуючи специфіку діяльності професійних спортсменів, а в деяких випадках оволодіти й навиками спортивних агентів. Здобуття адвокатом у сфері спорту необхідних знань та навиків є можливим, зокрема, й за допомогою проходження спеціальних курсів або ж вивчення відповідних дисциплін, що також буде темою подальшої нашої наукової розвідки.

Висновки. Особливістю професійної діяльності адвоката у сфері спорту є те, що в багатьох випадках його діяльність не обмежується наданням правової допомоги професійним спортсменам, тобто він повинен діяти не тільки як юрист, але і як агент такого спортсмена, представляючи його юридичні, фінансові та інші інтереси. Тож для належного представництва інтересів професійних спортсменів адвокат повинен володіти не тільки навиками своєї професійної діяльності, але й мати належну кваліфікацію в багатьох галузях права, враховуючи специфіку діяльності таких спортсменів, а в ряді випадків – оволодіти й навиками спортивних агентів.

Багато адвокатів надаючи допомогу своїм клієнтам – професійним спортсменам, співпрацюють разом з експертами в інших галузях (бухгалтерами, фінансовими аналітиками та страховими агентами), або ж досить часто самі розширюють свою практику на сфері надання таких послуг, задля надання кваліфікованої допомоги на всіх етапах кар'єри професійного спортсмена.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Заборовський В.В. Адвокатура як невід'ємний інститут громадянського суспільства на сучасному етапі становлення правової держави в Україні. *Конституційно-правові академічні студії*. 2016. № 2. С. 49–58.
2. Заборовський В.В. Адвокатура як правозахисна інституція громадянського суспільства. *Верховенство права та правова держава*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 14-15 вересня 2018 р.). Ужгород: Ужгородський національний університет, 2018. С. 149–152.
3. Заборовський В.В. Місце і роль адвокатури як інституту громадянського суспільства. *Реформування законодавства України та розвиток суспільних відносин в Україні: питання взаємодії*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 11-12 травня 2018 р.). Ужгород: Ужгородський національний університет, 2018. С. 43–47.
4. Заборовський В.В. Правовий статус адвоката в умовах становлення громадянського суспільства та правової держави в Україні: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.10. К., 2017. 577 с.
5. Заборовський В.В. Адвокат як суб'єкт надання правової (професійної правничої) допомоги. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 2. С. 248-250. URL: http://par.in.ua/2_2016/76.pdf.
6. Заборовський В.В., Жежихова М. Особливості правового становища адвоката в конституційному судочинстві. *Конституційно-правові академічні студії*. 2016. № 1. С. 109–117.
7. Заборовський В.В., Орлова О.С., Манзюк В.В. Особливості професійної діяльності адвоката та української адвокатури в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 3. С. 279–284. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.03.50>.
8. Добринський В., Альошина А., Мудрик Ж., Мордик М. Професійний спорт у сучасному суспільстві: проблеми та перспективи. *Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Фізичне виховання і спорт*. 2018. Вип. 29. С. 165–170.
9. Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту: Указу Президента від 28 вересня 2004 року № 1148/2004. URL: https://ips.ligazakon.net/document/U1148_04?an=97
10. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24 грудня 1993 року № 3808-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 14. Ст. 80.
11. Про антидопінгову діяльність у спорті: Закон України від 26 січня 2022 року № 2011-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-20#Text>.
12. Гаро Г.О., Кушнір О.О. Спортивне право: огляд національного законодавства і міжнародних стандартів. URL: https://protocol.ua/ua/sportivne_pravo_oglyad_natsionalnogo_zakonodavstva_i_mignarodnih_standartiv/.
13. Туряниця О.О. Конституційно-правове регулювання професійного спорту в Україні:

- дис. на здобуття наук. ступеня доктора філософії. 081 Право. Ужгород, 2022. 195 с.
14. Кампі О., Будкевич Г., Гавришко С. Правові аспекти регулювання праці професійних спортсменів в Україні. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2016. № 1. С. 17–23.
 15. Robert P. Garbarino, So You Want to Be a Sports Lawyer, or Is It a Player Agent, Player Representative, Sports Agent, Contract Advisor, Family Advisor or Contract Representative. *Jeffrey S. Moorad Sports Law Journal*. 1994. 12. URL: <https://digitalcommons.law.villanova.edu/mslj/vol1/iss1/3>.
 16. Rhoden A. What does a Sports Attorney do? 2022. URL: <https://www.masterlylegal.com/what-does-a-sports-attorney-do>.
 17. Sports Lawyer. 2022. URL: <https://www.careermatch.com/job-prep/career-insights/profiles/sports-lawyer/>.
 18. Neiman M. Fair Game: Ethical Considerations in Negotiation by Sports Agents. URL: <https://ssrn.com/abstract=1005649> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1005649>.
 19. Carrillo N. The Pro Se Athlete: Athletes Representing Themselves in Standard Form Contract Negotiations. 2020. . URL: <https://ssrn.com/abstract=3750385>.
 20. Mitten M. What Is Sports Law and Who Is a Sports Lawyer? URL: https://www.americanbar.org/groups/young_lawyers/publications/tyl/topics/professional-development/what-is-sports-law-who-is-sports-lawyer/.
 21. Sports Lawyer: Who Are They? What Do They Do? 2021. URL: <https://www.contractsounsel.com/b/sports-lawyer>.